

---

fra Nikola VUKOJA

ŽRTVA U ŽIVOTU
I NAUKU SV. FRANJE
ASIŠKOGA

Franjevci su u Vukovaru više od 300 godina, a brigu za vjernike toga kraja vode još i duže. Oni su zasigurno i u srca i u živote vjerničkoga puka ovoga grada i kraja ugradili i životnost, svježinu i snagu franjevačke duhovnosti koja im je pomogla da mnogo toga teškoga izdrže i da, u duhu evanđeoske nade, poslije svih muka uvijek započiju ispočetka. Svakako treba spomenuti i vjernu i odvažnu nazočnost franjevaca u vrijeme teških dana opsade i rušenja Vukovara 1991. godine, kad su franjevci, premda sklonjeni u podrumu svoga samostana, ipak bili znak nade i sigurnosti za branitelje i za sve koji su do samog pada i okupacije Vukovara u njemu živjeli. Znamo da su, zajedno s ostalim logorašima, i četvorica franjevaca jedno vrijeme bili u srpskim logorima u Srbiji (Kosec i Perković, 1997., 2009.).

Ovaj prilog ima za cilj pomoći da se bolje uoče neki elementi evanđeoske franjevačke duhovnosti koji su bili snagom i nadom u tim teškim danima, a pomažu da stanovnici Vukovara, makar su podnijeli tolike žrtve, mogu živjeti kao pobjednici upravo stoga što žrtvu prihvaćaju i žive na kršćanski i franjevački način. Naime, o žrtvi se ispravno i cjelovito može razmišljati, a osobito je se može uzeti kao stil života, samo u ozračju vjere po kojoj je mjera i ozračje našega života savršen čovjek Isus Krist.¹ Jer takav život je u konačnici „život skriven s Kristom u Bogu“ (Kol 3,3), u duhu onoga što je Pavao za sebe rekao: „Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist“ (Gal 2,20).

Radni naslov trebao je obraditi tematiku žrtve u životu i nauku sv. Franje, ali i u cjelokupnoj franjevačkoj teologiji i duhovnosti. No kako sam ulazio dublje u razradu teme, bilo je sve jasnije da bi za to trebalo puno više vreme-

---

1 Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, *Gaudium et spes* (dalje: GS), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2002., 22.

na i prostora, te sam odlučio pozornost usmjeriti samo na životno iskustvo i nauk sv. Franje. Ipak, ne smatram da će to značiti osiromašenje jer zapravo su i kasniji franjevački učitelji i teolozi, kad je riječ o žrtvi i prihvaćanju žrtve, vjerno slijedili sv. Franju i oslanjali se na njegov nauk i primjer.

Izlaganje ćemo podijeliti na nekoliko točaka. Najprije ćemo ocrtati Franjino iskustvo i nauk o žrtvi, zatim ćemo istaknuti ono što je najizvornije za njegovo shvaćanje, iskustvo i nauk, a to je uvjerenje i stav da čovjek svoju ljudskost i vjeru najsnažnije iskazuje kroz praštanje i strpljivo i mirno podnošenje nepravdi i trpljenja tako da na zlo ne odgovara zlom. Na kraju ćemo kratko dotaknuti Franjino iskustvo i nauk po kojemu je istinska žrtva neraskidivo povezana s pravom radošću koju nitko i ništa ne može ugrabiti iz čovjekova srca.

1. ŽRTVA U ŽIVOTNOM ISKUSTVU I U NAUKU SV. FRANJE

Franjino shvaćanje žrtve, prihvaćanje životne logike žrtve i njegov nauk o suživljavanju sa svakidašnjom životnom žrtvom plod su njegove žive vjere, koja se hrani objavom i liturgijom, i čvrste nakane da u svemu nasljeđuje Krista siromašnoga i raspetoga. Stoga on i nije imao nakanu tumačiti pojmove i teološke izričaje niti pružati rješenja za česte situacije u kojima su mnogi ljudi jednostavno dovedeni do toga da moraju puno toga podnijeti, žrtvovati i izgubiti. On je jednostavno živio životom skrivenim s Kristom u Bogu (usp. Kol 3,3).

1. 1. Franjin način govora o žrtvi

Cilj Franjinog nauka i primjera nije prije svega davati točno određena pravila i gotova rješenja za međuljudske odnose, napose u situacijama velikih nepravdi i nasilja. On ne govori uopćeno o problemu i ne navodi teoretska pravila ni načine kako rješavati taj problem. Franjo Asiški, kao i njegov Učitelj Krist Gospodin, uvijek govori konkretnom čovjeku u situaciji u kojoj živi, čovjeku upletenom u mnoge teškoće i opterećenosti, čovjeku podložnom posljedicama grijeha i zloće.

Premda je svjestan krhkosti i slabosti čovjeka, njegove sklonosti prema grijehu i zlu, Franjo ipak govori čovjeku pun uvjerenja da taj i takav čovjek može biti drugačiji, da može rasti u Kristovu mentalitetu, nasljedovati Krista Gospodina i njegov način života i postupanja s drugima. Stoga on ne govori uopćeno svima, nego nastoji govoriti

svakom pojedinom čovjeku u njegovoj konkretnoj životnoj situaciji, poticati ga i ohrabrivati na odluku obraćenja, na suoblikovanje Kristu Gospodinu u svemu, pa tako i u situaciji kad se zahtijeva žrtva. Samim time on utire put rješavanju nepravdi i situacija tako što pojedinci, pa i cijele skupine koje prihvaćaju Kristov mentalitet, žrtvuju puno toga, nerijetko i same sebe. To je područje vjere gdje o žrtvi ne možemo govoriti samo na onaj način kako o tome govore psihologija, sociologija, politika i različite humanističke znanosti.

Stoga možemo reći da sv. Franjo ne pruža mudar nauk kako puno i lijepo govoriti o žrtvi ili kako rješavati problematiku žrtve, nego on primjerom i naukom svjedoči, potiče i ohrabruje svakog pojedinog koji se nađe u takvoj situaciji da je jedini ispravan način taj da se žrtva prihvati i živi kao siguran i učinkovit put suobličavanja Kristu siromašnom i respektom i tako izgrađuje novi svijet. Dakle, njegova pozornost i životno nastojanje nisu usmjereni na samu žrtvu, nego na suobličavanje Kristu Gospodinu. To za sv. Franju u konačnici znači dospjeti „do spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove“ (Ef 4,13).

1. 2. Sv. Franjo žrtvu shvaća u biblijskom smislu

Svakako treba naglasiti da smo, kad je riječ o Franjinu shvaćanju, prihvaćanju i življenju žrtve, na području vjere i evanđeoske mudrosti života, na području križevne ljubavi koja za logiku ovoga svijeta redovito ostaje ludost. Dakle, ovdje o žrtvi možemo govoriti kao Kristovi vjernici, tj. samo tako da imamo na umu temeljno latinsko značenje žrtve *sacrificium* (*sacrum facere*) – činiti nešto sveto, posvećivati, sudjelovati u nečem svetom s ciljem osobnog posvećivanja s ciljem kristolikoga života. Dakle, za sv. Franju žrtva je shvatljiva i prihvatljiva samo kad se promatra u svojem punom značenju, tj. u stvarnoj i neraskidivoj povezanosti s Bogom, kako ju je shvaćao i živio Krist Gospodin, i u bespridržajnom sudjelovanju u Kristovoj konačnoj i Bogu ugodnoj žrtvi (usp. Hebr 9,12; 10,10 Ef 5,2). Tako bismo mogli reći da je cijeli kršćaninov život u svijetu, napose sa svojim nevoljama i poteškoćama, zbilja koja može rasvijetliti i pokazati da prava žrtva za kršćanina znači: nepodijeljeno predanje volji Božjoj, bespridržajna spremnost samoga sebe potpuno i u svemu staviti u službu Božje vladavine i tako živjeti zajedništvo s Kristom. To cjelokupno sebedarno i bespridržajno predanje u žrtvi života, koje izvire iz bezuvjetne Božje sebedarne naklonosti ljudima u

Kristu, oslobađa čovjeka kršćanina od iskrivljenog shvaćanja da se samo neki teški i mučni događaji života mogu i smiju nazivati sebedarnom žrtvom.

Naime, na temelju objave smijemo reći da velikodušno predanje cijeloga kršćanina i njegove bespridržajne spremnosti da sva područja i sve dimenzije svoga konkretnoga svakidašnjega života i djelovanja, kao služenje pred Bogom i za Boga, treba smatrati žrtvom Bogu ugodnom (usp. Rim 12,1; Fil 2,17; 1Pt 2,5.9). Na taj način kršćanin u nasljedovanju Isusa Krista sudjeluje u njegovom punom ljubavi predanju Ocu i ostvaruje se i sam kao Bogu ugodna žrtva. Stoga su pohvale Bogu (usp. Hebr 13,15) i ljubav prema bližnjemu (usp. Fil 4,18; Hebr 13,16) izričito nazvane žrtvama. Jednako tako, posluš vjere (usp. Rim 3,21–31) i velikodušno ispunjavanje Božje volje (usp. Hebr 13,21; 10,9) u kršćanskom uvjerenju dolaze umjesto različitih žrtava prinosioca i odreknuća. Ipak, takvo shvaćanje žrtve kao velikodušnog sebedarja Bogu i bližnjima ne isključuje ni ono što je zahtjevno i što uključuje izvanredno odricanje i trpljenje radi dobra.²

Sv. Franjo „nije bio gluhi slušatelj evanđelja, nego je sve što bi čuo hvalevrijedno upamtio i marljivo nastojao ispuniti“.³ To vrijedi i za njegovo shvaćanje i življenje žrtve. On usvaja evanđeosku mudrost života, a po njoj i smisao i značenje žrtve kao istinskoga puta nasljedovanja Krista Gospodina i suobličenja njemu. Kao i u svemu drugom, on je i ovdje vjeran i poučljiv učenik i nasljedovatelj svoga Učitelja. Iz njegova primjera i nauka, ali i iz primjera i nauka drugih koji su bili istinski ljubitelji i nasljedovatelji Krista Gospodina, on shvaća i prihvaća žrtvu kao temeljni oblik svoga novoga života u Kristu. Stoga sv. Franjo ne traži jednostavno žrtvu, on ne prihvaća logiku po kojoj bi se smatrao žrtvom, pogotovo povrijeđenom i oštećenom žrtvom. On žrtvu ne podnosi pasivno jer on ni život ne podnosi tješeci se da će time nešto zaslužiti, nego nastoji živjeti život i uz cijenu trajnog sebedarnog darivanja. Budući da mu je temeljna želja živjeti Kristovim životom, on prihvaća logiku križevnog darivanja jer je tako Krist živio i naučavao. Franjo vjeruje da će samo tako istinski živjeti Kristovim životom.

Franjo ipak nije tražio žrtvu radi žrtve i trpljenja, nije umjetno stvarao prilike za žrtvu, nije si sam nametao neke

2 Usp. D. Sartore, A. M. Triacca (ur.), *Nuovo dizionario di liturgia*, Roma, 1984., 1285-1303; Ch. Schütz (ur.), *Praktisches Lexicon der Spiritualität*, Freiburg im Br., 1988., 948-950.

3 Usp. T. Čelanski, *Prvi životopis sv. Franje Asiškoga* (dalje: *IČel*), Zagreb, 1977., 22.

žrtve kao sastavni dio svoje askeze. Ne, on jednostavno živi i želi živjeti kao što je živio njegov Gospodin Isus Krist koji je za njega Put, Istina i Život. I od njega uči i prihvaća da nema života bez sebedarnog žrtvovanja. Stoga je razumljivo da on u zrelosti svoga duhovnoga života, dvije godine prije smrti, kad je doživio snažne kušnje, nerazumijevanja, napuštenost, čak i od svojih najbližih, u kratkoj molitvi sažima sve svoje želje i težnje u čudesnu i odvažnu molitvu na La Verni.

„O, Gospodine moj, molim te da mi udijeliš dvije milosti prije nego umrem. Prva je da za svoga života osjetim u svojoj duši i na svome tijelu, koliko je to moguće, onu bol što si je ti, slatki Gospodine, podnio u vrijeme svoje pregorke muke. Druga je da osjetim u svom srcu, koliko je to moguće, onu neizmjernu ljubav kojom si ti, Sine Božji, gorio da dragovoljno podneseš toliku muku za nas grešnike.“⁴

Ovdje, kao i u njegovu iskustvu susreta s gubavcem,⁵ nalazimo kod Franje mješavinu dvaju naoko suprotstavljenih i gotovo isključujućih osjećaja i stanja duše: radost i gorčinu, ljubav i trpljenje, ispunjenost i žrtvu, slatkoću i tjeskobu.

Franjo naime traži istinu, dobrotu, ljubav i jedina mu je želja ljubiti bližnje onom ljubavlju kojom je nas ljubio, i ljubi, Bog u Isusu Kristu, napose onako kako nam je pokazao u svojoj pregorkoj mucí. Tu treba dobro uočiti da Franjo ne traži trpljenje kao takvo, njemu nije do bespomoćnog osjećaja viktimizma, do žrtvovanja i trpljenja radi njih samih. No, iz iskustva svoga Učitelja, Ljubavi koja nije ljubljena,⁶ on jasno shvaća da nema istinske ljubavi koja ne bi ujedno bila i sveta žrtva jer ljubav, u konačnici, i znači sav postati samodar, darivati se Bogu i bližnjima bez pridržaja, kao sveta žrtva.

Usudim se ovdje reći da takvo shvaćanje i življenje žrtve za Franju znači unići u životnu logiku pashalnoga misterija u kojemu se smrt i život, radost i trpljenje, ljubav i patnja nalaze u tom otajstvu. Križ koji u kršćanskom promatranju i shvaćanju nije samo patnja, samo žrtva, označuje od početka Franjina obraćeničkoga života cijelo njegovo biće i cjelokupan stil njegovog života. Ne zabora-

4 Treće razmatranje o ranama, u: *Cvjetići sv. Franje* (dalje: *Cvijet*), Zagreb, 1972., 171.

5 Usp. sv. F. Asiški, *Oporuka* (dalje: *Opr*), 1-3. Sve navode iz Franjinih spisa uzimam iz: *Spisi sv. Franje i sv. Klare Asižana*, Split, 1988.; i F. d'Assisi, *Scritti*, Edizione critica a cura di Carlo Paolazzi, Grottaferrata, 2009.

6 Usp. T. Čelanski, *Drugi životopis sv. Franje Asiškoga* (dalje: *2Čel*), Zagreb, 1977., 11; *Legenda trojice drugova* (dalje: *L3d*), Zagreb, 1982., 14; *Asiški zbornik ili Peruđinska legenda* (dalje: *Azb*), Zagreb, 1983., 78.

vimo da su, kad je o ranama riječ, one u Ivanovu evanđelju znakovi prepoznavanja Uskrsloga koji se svojim ukazuje i pokazuje im rane, sada već proslavljene, a koje su ujedno znak smrti i novoga života.

1. 3. Žrtva: nasljedovanje Krista siromašnoga i raspetog

Recimo kratko da za Franju istinska žrtva nije nešto izvan nas, nešto što žrtvujemo ili čega se odričemo. Istinska žrtva uvijek uključuje nas same, tiče se nas, našega bića. Ona je zapravo stil života u nasljedovanju Krista siromašnoga i raspetog u duhu onoga što Franjo kaže: „Ništa, dakle, svoga nemojte pridržati sebi, da vas cijele primi onaj koji se vama cio predaje.“⁷ Stoga je ovdje vrlo važno reći da kad sv. Franjo govori o žrtvi uvijek ima pred očima žrtvu i žrtvovanje onih koji, želeći nasljedovati Krista Gospodina, prihvaćaju evanđeosku logiku po kojoj se samo darivajući život bližnjima i za bližnje može imati život, može stvarno živjeti.

Kad sv. Franjo kani ljude pozvati i ohrabriti na nešto veliko, na stavove, na geste i na način života za koji se čini da nadilazi ljudske mogućnosti, on to čini vrlo obazrivo i uvjerljivo. Ne počinje onim što bismo trebali, što je pred nama, nego prvo podsjeća čovjeka na njegovu zbilju, napore na zbilju Božje nazočnosti i djelovanja u njemu. „Gledaj, čovječe, na koliku te je uzvišenost postavio Gospodin, jer te je stvorio i oblikovao na sliku svoga ljubljenoga Sina i na njegovu priliku s obzirom na duh.“⁸

Zatim posvješćuje Kristov primjer⁹ i tek tada se odlučuje pozvati čovjeka i ohrabriti ga da se usudi i ono što mu se na prvi pogled može činiti nemogućim. Franjo je to naučio od Krista koji nije predlagao ni tražio ništa što i sam nije činio. Štoviše, kad god je nešto veliko predlagao ili tražio od svojih, uvijek je za to davao i primjer, dapače, sebe je obećavao i nudio za suputnika. Upravo ta životna povezanost s Kristom i uronjenost u njega, uvjerenje da Duh Sveti stvarno djeluje u čovjeku, Franji daje snagu da se usudi pred krhke i slabe ljude izaći s visokim idealima. Istina, Franjo ne nudi sama sebe za primjer jer je i njemu i svim ljudima istinski primjer Krist Gospodin, savršen čovjek, ali ipak i svojim primjerom¹⁰ potiče i podupire svoje

7 sv. F. Asiški, *Pismo cijelom Redu* (dalje: *PBr*), 29.

8 sv. F. Asiški, *Opomene* (dalje: *Opm*) 5,1.

9 *Opm* 6, 1-2.

10 Usp. sv. Bonaventura, *Legenda maior – Veći životopis* (dalje: *LM*), 3,7, Zagreb, 1981.: „Napokon je i sam – imajući u vidu da je drugima dana za uzor i da bi najprije činio, a onda naučavao...“

bližnje i, s Kristom sjedinjen, u svemu im želi biti suputnikom.

Uronjen u tu zbilju, Franjo može s pravom reći da se mi ljudi možemo hvaliti time da i u svojim slabostima svaki dan nosimo križ Gospodina našega Isusa Krista.¹¹ Nositi svoj životni križ svaki dan za sv. Franju ne znači samo strpljivo i šutljivo podnositi sve nevolje i trpljenja, otrpjeti bez riječi sve što nam se dogodi i što nam drugi učine, nego prije svega prihvatiti mudrost križa, prihvatiti Kristov mentalitet, njegov način mišljenja, vrednovanja i ponašanja.

Stoga i potiče: „Svi, braćo, gledajmo dobroga Pastira koji je, da spasi svoje ovce, podnio muku križa. Gospodina su njegove ovce slijedile u nevolji i progonstvu, u preziru i gladi, u bolesti i u kušnji i u svemu ostalome, i zato su od Gospodina primile život vječni.“¹² Želimo li razumjeti Franju Asiškoga i njegov nauk, uvijek moramo imati pred očima jedini temelj njegova mišljenja, osjećanja, vrednovanja, nauka i stila života, njegovu najveću želju, a to je nasljedovati Krista Gospodina, u sebi oživiti sve misterije Kristova života. „Najveća njegova odluka, posebna želja i vrhovna nakana bijaše: uvijek i u svemu opsluživati sveto Evanđelje i sa svom budnošću, svim nastojanjem, najvećom željom duše i svim žarom srca provoditi nauk ‘Gospodina našega Isusa Krista i slijediti njegove stope.’“¹³ U tome je prostor i ozračje Franjinog promišljanja i življenja, ali u toj želji, u toj zbilji i u tom iskustvu je snaga Franjinih odluka i izbora, kao i njihovo ostvarenje.

Svakako treba naglasiti Franjin način promišljanja. On se ne oslanja na neku mudrost, na neki nauk, nego na spasenjsko djelo Krista Gospodina u kojemu njegovi sljedbenici nalaze životnu snagu da mogu na nov način živjeti u svim prilikama i neprilikama života. Dakle, on svoje životne izbore ne temelji samo na lijepoj evanđeoskoj mudrosti, na filozofiji života, nego na samom životu Krista Gospodina u kojemu, po kojemu i za kojega živi. Do toga je došao tako što je „u neprestanu razmatranju sebi dozivao u pamet njegove riječi i pronicavošću duha opeotovano razmišljao o njegovim djelima. Njegovu je pamet napose zaokupljala poniznost što se objavila utjelovljenjem i ljubav što se očitovala u mucu: tako je jedva htio razmišljati o nečem drugom.“¹⁴

11 Usp. *Opm*, 5,8.

12 *Opm*, 6,1.

13 *1Čel*, 84.

14 *1Čel*, 84.

U tom smislu smijemo tvrditi da se i najizvornije i najdublje evanđeosko siromaštvo sv. Franje Asiškoga ne sastoji u odreknuću, u neimaštini, u neposjedovanju stvari i u siromašnoj uporabi čak i onog što je gotovo nužno za život, nego prije svega u stalnom naporu i trudu da se oslobađa načina sebičnog i čisto ljudskog mišljenja i mentaliteta da bi se sve više mogao otvarati i uranjati, s radosnom raspoloživošću, u riječi, misli, planove i čudesna djela Gospodinova (usp. Fil 2,5; Gal 3,27). To je ono unutarnje izvlašćivanje, ono blaženstvo istinskog evanđeoskog siromaštva u duhu koje Franju otvara i osposobljava da svaku stvarnost, pa tako i žrtvu, može otkrivati i doživljavati u novom svjetlu, da je upoznaje, ljubi i prihvaća unutar providonosnog plana „našega presvetoga Oca, Stvoritelja, Otkupitelja, Tješitelja i Spasitelja našega“.¹⁵

Život mu je bio ispunjen i hranjen Isusom jer „se mnogo družio s Isusom. Isusa je nosio u srcu, Isusa u ustima, Isusa u ušima, Isusa u očima, Isusa u rukama, Isusa je u svim ostalim dijelovima tijela uvijek nosio“.¹⁶ To ipak njegov svakidašnji život nije učinilo laganim, komotnim, bez teškoća i žrtve. U tom nasljedovanju Krista Dobrog Pastira Franjo doživljava dvije velike prepreke: nevolje, bolesti, trpljenja života i nerazumijevanja, odnosno teškoće koje proizlaze iz same čovjekove krhkosti ukoliko je stvorenje i nepravdi i zloće drugih po kojima čovjek postaje žrtvom. Da bi nadvladao te zapreke od čovjeka se traži istinska ljubav koju valja svaki dan skupo plaćati svojim životom. Baš onako kako je to učinio Krist i dao nam primjer novoga života u kojemu je odlučujuća logika velikodušnosti i sebedarja, životna logika koju je Isus objavio u Govoru na gori i koju je živio. Očito da to ne ide bez žrtve, pa i žrtvovanja svoga vlastitoga života. No ima za cilj puninu vječnoga života.

Treba istaknuti još nešto. Franjo je ustrajno slijedio primjer Krista Dobrog Pastira, ali je jednako tako zapažao i pun udivljenja zahvalno gledao i mnoge Kristove sljedbenike koji su Krista „slijedili u nevolji i u progonstvu, u preziru i gladi, u bolesti i u kušnji, i u svemu ostalom; i zato su od Gospodina primili život vječni“.¹⁷ Oni su za njega dokaz da je i krhkom čovjeku, kad u svoj život prihvati Krista Dobrog Pastira, moguće ljubiti do kraja. To mu daje dodatnu snagu da se i sam usudi vjerno i do kraja nasljedovati milosrdnu ljubav Krista koji je svojim progorniteljima oprostio i za njih se molio i zauzimao. Franjo je

15 Usp. sv. F. Asiški, *Molitva po Očenašu* (dalje: *MOŠ*), 1.

16 *1Čel*, 115.

17 *Opm*, 6,2.

sebe i druge na to poticao čudesnom molitvom i poklikom: „Mnogo treba ljubiti ljubav onoga koji je nas mnogo ljubio.“¹⁸

Franji Krist nije bio samo nadahnuće i primjer nego život i snaga novoga života. Bio je uvjeren da je najizvrsnija žrtva, jedina i spasenjska žrtva ona Kristova na križu i u euharistiji u kojoj se s prinosom Gospodinova tijela prinosi i sve druge žrtve i cjelokupan život i tako biva dionikom pashalnoga otajstva Kristova.¹⁹ Način života označen i prožet logikom žrtve najuže je povezan s euharistijskom vjerom i duhovnošću, do te mjere da je za sv. Franju kršćanski život na neki način trajno lomljenje kruha. Iz Kristove žrtve dobivaju svoju vrijednost svaka žrtva i samo mučeništvo, kako jasno tvrdi Von Balthasar. „Mučeništvo znači svjedočenje. Bilo da se dogodi odjednom i na definitivan način s gubitkom tjelesnoga života (krvno mučeništvo), bilo da se dogodi odjednom i na definitivan način s prinosom cijele egzistencije u zavjetu da će se živjeti po Isusovim savjetima (redovnički život kao nekrvna žrtva), bilo, napokon, da se dogodi odjednom i na definitivan način u smrti zajedno s Isusom u krštenju (duhovno-mistično mučeništvo), ali tako da ta smrt i to uskrsnuće na drugi, neraspadljiv život budu doista življeni (Rim 6,12-13): sve to nema velike važnosti (...) Ali u bilo kojem kršćanskom stanju živio, vjernik uvijek živi na temelju smrti i uskrsnuća jer cjelokupna kršćaninova egzistencija je nastojanje odgovora zahvaljivanja u vjeri u Sina Božjega, koji me je ljubio i predao sebe za mene“ (usp. Gal 2,20).²⁰

U svemu ovome, kako se vidi, naglašava se kristocentrični vidik kršćanskoga života, žrtvovanja i mučeništva u svim njegovim izražajnim oblicima.

Iz Franjinih spisa je očito da on govori o svetoj žrtvi molitve kao pohvale Bogu. On se u molitvi sav predaje jer nije samo čovjek koji moli nego čovjek molitvom po-

18 2Čel, 196. Taj tekst na latinskom zvuči veoma znakovito: *Eius qui nos multum amavit, multus est amor amandus*. Sadrži puno glasova „m“ te može zvučati kao kad djeca, sita i zadovoljna, počinju izgovarati riječ „mama“. Možda u tome smijemo iščitavati Franjin doživljaj Božje ljubavi kao majčinske.

19 To je u naše vrijeme osobito snažno naglasio Drugi vatikanski sabor. Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen Gentium* o Crkvi (Dalje: *LG*), 34, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2002.: „Jer sva njihova djela, molitve i apostolski pothvati, bračni i obiteljski život, svagdanji rad, odmor duha i tijela, ako se vrše u Duhu, dapače i tegobe života, ako se strpljivo podnose, postaju duhovne žrtve ugodne Bogu po Kristu Isusu (usp. 1Pt 2,5), koje se u služenju euharistije pobožno prinosi Ocu s prinosom Gospodinova Tijela. Tako i laici, sveto radeći posvuda kao klanjaoci, posvećuju Bogu sam svijet.“

20 Usp. H. Urs von Balthasar, *Cordula overrosia il caso serio*, Brescia, 1968., 128-129.

stao.²¹ No on i od cijeloga svoga života čini žrtvu i Bogu ugodan prinos. Štoviše, i svoje tijelo, usklađeno s duhom, on Bogu prinosi kao žrtvu ugodnu. To snažno svjedoči sv. Bonaventura: „Budući da se uzvinuo do tolike čistoće da je tijelo na čudesan način bilo u skladu s duhom, a duh s Bogom, po Božjoj se odredbi dogodilo da se stvorenje koje služi svome Stvoritelju na čudesan način podložilo njegovoj volji i zapovijedi.“²² I na drugom mjestu: „Kristov siromašak ne imadaše ništa više nego samo dva novčića, tijelo, naime, i dušu; i samo je to mogao pružiti darežljivom ljubavlju. Po Kristovoj je ljubavi, tako reći, sve vrijeme po strogom postu neprestano prinosio svoje tijelo, a po žarkoj ljubavi svoj duh. Tako je vani, u predvorju, prinosio potpunu žrtvu, a iznutra, u hramu, žrtvu tamjana.“²³

Kad Toma Čelanski, prvi Franjin životopisac, koji ga je osobno susreo i dobro poznao, govori o njegovoj žrtvi, on je povezuje s euharistijom u kojoj Franjo nalazi nadahnuće, snagu i mjeru svoga žrtvovanja: „Prema sakramentu Gospodinova Tijela je plamtio žarom svih osjećaja svoga srca (...) Časteći tu svetinju s najvećim poštovanjem, prikazivao je žrtvu svih udova i, primajući žrtvovano Janje, žrtvovao je duh onim žarom što mu je na oltaru srca vazda gorio.“²⁴

1.4. Žrtva ne znači samo strpljivo podnošenje zla i nepravdi nego uključuje i praštanje i dobrohotnost prema onima koji nanose nepravde

Sv. Franjo, kao vjerni Kristov nasljedovatelj, žrtvu, nepravde, progonstvo ne promatra poglavito kao strpljivo podnošenje i skupljanje zasluga za nebo. Vjeran Kristovu nauku i primjeru, on poziva da se u žrtvu uvijek ugrađuje i praštanje i, štoviše, dobrohotnost i djelatna dobrota prema onima koji nam nanose nepravdu i zlo. Takav stav i ponašanje ne temelji na nekoj stoičkoj neosjetljivosti, nego na Kristovoj riječi i primjeru. „Gospodin kaže: ‘Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone’ (Mt 5,44). Istinski ljubi svojega neprijatelja onaj koji se ne žalosti zbog nepravde koju mu je nanio, nego iz ljubavi Božje izgara zbog grijeha njegove duše. I neka mu djelima iskaže ljubav.“²⁵

21 Usp. 2Čel, str. 95: „... totus non tam orans quam oratio factus.“

22 LM, 5,9.

23 LM, 9,3. Usp. 2Čel, 129: „Toplina je naime duha već toliko učinila tijelo gipkim da je, dok je duša žedala za Bogom, sve većma za njim žedalo i ono presveto tijelo.“

24 2Čel, 201.

25 Opm 9,1-4.

Taj Franjin tekst jasno pokazuje kako je ispravno shvatio svu dubinu evanđeoske mudrosti Isusova govora na gori. Ne biti uvrijeđen zbog nepravde koju nam je netko nanio, nego trpjeti iz istinske ljubavi prema takvom bližnjemu, imajući na umu da je naš bližnji, nanoseći drugima nepravdu, počinio grijeh i dao se zarobiti zlom. Dakle, ispunjeni istinskom Božjom ljubavlju, sve nepravde koje doživljavamo od bližnjih, makar nas one boljale i žalostile, ipak treba proživljavati prije svega kao bol što je naš bližnji popustio grijehu i zlu, što je samoga sebe time osiromašio i ranio. Tu smo doista na vrhuncu ljubavi kojom je Krist ljubio nas dok je na križu molio: „Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!“ (Lk 23,24). Franjo i nas zaklinje da takvom ljubavlju ljubimo jedni druge i da tako jedni druge, pa čak i one koji nam nanose zlo, privlačimo Božjoj ljubavi.²⁶ Za Franju je to jedini način da čovjek stvarno živi, da već ovdje na zemlji živi vječnim Božjim životom jer ono Božje u čovjeku najsnažnije živi kad je milosrdan kao Otac Nebeski. Franji je to toliko važno da to uvrštava i u *Nepotvrđeno pravilo* po kojemu su braća živjela do 1223. godine. Na ovakav stav i ponašanje potiče, i na neki način obvezuje, svoju braću žele li živjeti evanđeoskim, Kristovim životom: „Svekolika braćo, pazimo što kaže Gospodin: ‘Ljubite neprijatelje svoje i dobro činite onima koji vas progone’ (usp. Mt 5,44), jer je Gospodin naš Isus Krist, za čijim stopama moramo ići (usp. 1Pt 2,21), svoga izdajnika nazvao prijateljem (usp. Mt 26,50) i dragovoljno se predao onima koji su ga razapinjali. Prijatelji su nam dakle svi oni koji nam nepravedno nanose nevolje i tjeskobe, sramotu i nepravde, boli i muke, mučeništvo i smrt; moramo ih mnogo ljubiti jer od ovoga što nam oni nanose imamo vječni život.“²⁷

Postoje svjedočanstva da su Franjo i njegova braća upravo tako postupali s ljudima koji su ih izrugivali i nanosili im nepravde. Tako *Legenda trojice drugova* izvješćuje o iskustvu prve Franjine braće u Firenci: „(...) Mnogi su ih, mali i veliki, pogrdivali i nanosili im nepravde. Gdje-kada su im oteli i vrlo siromašnu odjeću što su je imali (...) Neki su se na njih nabacivali blatom (...) Drugi su im, opet, odostraga skidali kapuce, vješali ih sebi na leđa i tako nosili. Pravili su im ovakve i slične nepodopštine i smatrali ih tako bespomoćnima te su ih drsko napadali, kako im se prohtjelo. Osim toga su podnosili glad i žeđ,

26 MOč, 5: „Da ljubimo bližnjega kao samoga sebe, privlačeći koliko možemo druge Tvojoj ljubavi...“

27 sv. F. Asiški, *Nepotvrđeno pravilo* (dalje: *NPr*), 22, 1-4. To će Franjo potvrditi i u *Potvrđenom pravilu* (dalje: *PPr*), 10, 11-14.

studen i golotinju, neiskazane nevolje i tjeskobe. Sve su to podnosili postojano i strpljivo kao što ih je poticao Franjo. Podnoseći mnogo toga nisu se žalostili niti su proklinjali one koji su ih zlostavljali. Naprotiv, kao posve evanđeoski ljudi i kao pozvani da se domognu velika dobitka, mnogo su se radovali u Gospodinu. Kad su upadali u kušnje i svakakve nevolje, sve su to smatrali radošću, a prema riječima Evanđelja su se brižno i usrdno molili za svoje progonitelje (Mt 5, 44).²⁸

Franjo je svjestan da to nije lako krhkim ljudima koji bi rado izbjegli sva zla i trpljenja. Stoga se ne umara poticati i ohrabrivati braću da to čine i uvijek im iznova doziva u pamet da su milosrđe i praštanje najveći izričaji ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Tako u svom pismu²⁹ ohrabruje jednog brata kako postupati s onima koji se ogriješe ili mu čak nanose zlo: „Neka te blagoslovi Gospodin!” (Br 4,24). Govorim ti kako mogu za dobro tvoje duše, da ono što te sprečava ljubiti Gospodina Boga i svakoga koji bi ti pravio teškoće, bilo braća bilo drugi, pa kad bi te i šibali, sve to treba smatrati milošću. I to treba da hoćeš i ništa drugo. I neka ti to bude pravi posluš prema Gospodinu Bogu i prema meni, jer sam čvrsto uvjeren da je to pravi posluš. I ljubi one koji s tobom tako postupaju. I ne želi od njih drugo nego što ti Gospodin dade. I u tome ih ljubi i ne želi da radi tebe budu bolji kršćani. I neka ti to bude draže od samotništva. I po tome hoću da spoznam da ljubiš Boga i mene, njegova i tvoga slugu, ako to činiš, to jest da ne bude nijednoga brata na svijetu koji bi sagriješio koliko god bi mogao sagriješiti koji bi, kad vidi tvoje oči, otišao bez smilovanja, ako je smilovanje zatražio. A ako nije zatražio smilovanja, ti zatraži od njega hoće li smilovanje. Pa kad bi nakon toga tisuću puta pred tobom sagriješio, ljubi ga više nego mene zato da bi ga privukao Gospodinu, i uvijek budi samilostan prema takvima. I o tom, kad mogneš, obavijesti gvardijane da si ti odlučio tako postupati.³⁰

Sadržaj ovoga pisma jasno pokazuje i pruža vrhunsku evanđeosku poruku kako se ne valja zlu uklanjati ili mu se nasilno suprotstavljati (usp. Mt 5,11-12.39). Franjo zaklinje ministra da ne bježi iz svijeta i od onih koji mu nanose zlo, nego da aktivno sudjeluje u bijedi svijeta i podnosi zlo velikodušnom odvažnošću, napose praštanjem i milo-

28 L3d, 40.

29 Za taj tekst Auerbach, specijalist za romanske jezike, kaže da je jedan od najdubljih izričaja, pravi mistični izričaj, o snazi i stvarnoj životnosti praštanja u evanđeoskom smislu. Usp. E. Auerbach, *Mimesis. Prikazivanje stvarnosti u zapadnoevropskoj književnosti*, Beograd, 1978., 160-163.

30 sv. F. Asiški, *Pismo jednom ministru* (dalje: *PMin*), 1-12.

srđem. Franjo je uvjeren da se snaga ljubavi i poslušnosti u odnosu na zlo može iskazati samo na Kristov način, tj. strpljivo otprijeti zlo, praštati, biti milosrdan i moliti za one koji nam zlo nanose.

fra Nikola VUKOJA
Žrtva u životu i nauku
Sv. Franje asiškoga

2. POHVALA ČOVJEKA KOJI PRAŠTA I STRPLJIVO „U MIRU“ PODNOSI TRPLJENJE

Ljudi na zemlji mnogo toga čine i tako stvaraju stvoreni svijet. Svaki pošten rad i svaki čin ljubavi izgrađuje Božji svijet. Ipak, najveća žrtva i najveća ljubav je ona koja sličí Očevoj milosrdnoj ljubavi, onoj ljubavi koju Krist živi prema svima i dok na križu umire, oprašta i moli Očevo oprostjenje za sve.

Praštanje je težak čin, nekad čak i herojski, kojim čovjek osobito proslavlja Boga i suobličava se Bogu, i zato će Bog sve koji praštaju, koji se mole i zagovaraju za grešnike okruniti krunom svoga života i oni će biti radostan i čudesan vijenac Boga Oca. Upravo stoga sv. Franjo blagoslivlja Boga po svima koji praštaju i podnose nevolje života i jasno izriče da su baš takvi ljudi najljepši hvalospjev Bogu Ocu Stvoritelju svega. To osobito jezgrovito i snažno izriče u svojoj *Pjesmi stvorova*:

*Hvaljen budi, moj Gospodine,
po onima koji iz tvoje ljubavi praštaju
i podnose bolest i nevolje.
Blaženi oni koji ih budu u miru podnosili,
jer ćeš ih ti, Gospodine, okruniti.*

Možda se često ne misli niti se redovito ističe da je to autobiografski kliktaj jer Franjo je doista, kako je to u ovoj pjesmi i u kazivanju o savršenom veselju izrekao, bio čovjek koji je umio čuvati i sačuvati mir u svim nevoljama, trpljenjima i protivnostima života. Nije tražio trpljenje, nije poznao i pružao lagane pobožne utjehe onima koji trpe, nego ih je poticao da podnose, da trpe s mirom u duši, jer se na taj način suobličuju Kristu raspetome. Stoga kriticima o praštanju i smirenom podnošenju patnji i nevolja pripada dvostruka zadaća s obzirom na Franjino iskustvo: prvo, da pohvalu čovjeka koji prašta i u miru podnosi bolest i nevolje uvede u kozmički koncert svih stvorenja i, drugo, da u sebi sažme i izrazi najizravniju i najbolniju autobiografsku komponentu sv. Franje u cijeloj *Pjesmi stvorova*.

Smatramo potrebnim istaknuti da je redak o strpljivosti i smirenom podnošenju bolesti i nevolja, zajedno s ostalim kiticama *Pjesme stvorova*, bio napisan u Sv. Damjanu, dok je redak o praštanju nastao malo kasnije kad

se iz Franjina srca izlio zajedno s jednom od najsnažnijih gesta evanđeoskoga mirotvorstva, o čemu nam svjedoče franjevački izvori. Tekst je rječit pa ćemo ga prenijeti cijeloga:

„Nekako u isto vrijeme, dok je ležao bolestan, pošto je već sastavio i obznanio *Pohvale*, tadašnji je biskup grada Asiza izopćio gradsku upravu. Zbog toga se gradski načelnik razbjjesnio te je odlučno dao razglasiti po gradu Asizu neka biskupu nitko ništa ne prodaje i neka od njega nitko ništa ne kupuje. Osim toga neka nitko s njim ne sklapa nikakvih ugovora. Tako su jedan drugoga silno zamrzili. Blaženi Franjo, premda tako bolestan, potaknut ljubavlju prema njima zauzeo se za slučaj naročito zato što se nije našao ni redovnik ni svjetovnjak koji bi posredovao oko pomirenja ove dvojice. Franjo je rekao svojim drugovima: ‘Velika je to sramota za vas, sluge Božje, što se biskup i načelnik tako mrze, a nitko ne posreduje da se među njima uspostavi sloga i mir.’ Tako je tom zgodom svojim *Pohvalama* dodao još jednu kiticu koja glasi:

*Hvaljen budi, Gospodine moj,
po onima koji opraštaju iz ljubavi tvoje.*

Nakon toga je pozvao jednoga od svojih drugova i rekao mu: ‘Pođi i gradskom načelniku odnesi moju poruku. Kaži da mu preporučujem neka s odličnicima grada i s drugima koje još mogne povesti sa sobom otiđe biskupu.’ Kad je brat otišao rekao je drugoj dvojici svojih drugova: ‘Idite pa pred biskupom, načelnikom i drugima koji budu s njima otpjevajte *Pjesmu brata Sunca*. Pouzdajem se u Gospodina da će taknuti njihova srca, pa da će se međusobno izmiriti i obnoviti prijašnje prijateljstvo i ljubav.’ Kad su se svi sakupili na trgu ispred biskupskoga dvora, ustadoše ona dva brata i jedan od njih reče: ‘Blaženi je Franjo za vrijeme svoje bolesti sastavio *Pohvale Gospodnje* o njegovim stvorovima njemu na slavu, a našim bližnjima na pobudu. Zato vas on moli da ih saslušate s velikom pobožnošću.’ Zatim su im počeli pjevati i govoriti. Načelnik je odmah ustao i sklopljenim rukama slušao kao Gospodinovo Evanđelje, štoviše, slušao je vrlo pažljivo i sa suzama u očima. Prema blaženom je Franji gajio veliko povjerenje i poštovanje. Kad su pohvale bile dovršene, gradski načelnik je pred svima rekao: ‘Zaista vam kažem da sam spreman oprostiti ne samo gospodinu biskupu, koga moramo smatrati svojim gospodarom, nego, ako bi mi tko čak ubio rođenoga brata ili sina, i njemu bih oprostio.’ Zatim se ničice bacio do biskupovih nogu i rekao mu: ‘Evo, spreman u svemu dati vam zadovoljštinu, kako vam se sviđi, iz ljubavi prema našem Gospodinu Isusu Kristu i njegovu slu-

zi blaženomu Franji.' Biskup je načelnika prihvatio svojim rukama, podigao i rekao mu: 'Dolikovalo je da u skladu sa svojom službom budem ponizan, ali sam po naravi sklon srdžbi. Oprosti mi!' Zatim su se međusobno najsrdačnije izgrlili i izljubili.³¹

Tekst je jasan, pa ćemo istaknuti samo neke elemente. Važno je i ovdje uočiti kako Franjo promatra stvarnost u svjetlu evanđelja i kako se njega, jer prihvaća i živi evanđelje, zapravo sve tiče. Stoga se i njegova molitva uvijek rađa i izliva iz konkretne životne situacije. Nikad mu molitva nije samo maštanje, buđenje želja, nego je uvijek povezana sa životom do te mjere da je svaki izričaj natopljen konkretnim Franjinim življenjem, njegovom osobom. To možemo reći i za molitvu njegove *Pjesme stvorova*.

Prvi redak ove kitice, koji govori o praštanju, veoma je važan. Kao i kod ostalih stvorova, Franjo i kod čovjeka ističe ono najvažnije, ono po čemu najsnažnije očituje i odražava dobrotu i ljubav Božju, ali i svoju ljubav prema Bogu i bližnjemu. To je milosrdno praštanje i strpljivo podnošenje slabosti, bolesti i nevolja, tako da čovjeka ništa ne izbaci s puta dobrote i povjerenja u Boga i u druge. Čovjek ima puno toga po čemu se odlikuje, što ga označava kao sliku Božju, ali Franjo odmah ide u srž i jasno kaže da nikad tako snažno i jasno čovjek ne odražava Božju ljubav i dobrotu, nikad tako jasno ne živi sličnost s Bogom kao onda kad prašta, kad je strpljiv u svim slabostima i trpljenjima i ništa ga ne može priječiti da bude dobar prema svima i svemu. On to čini iz ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka. Po Franjinu uvjerenju čovjek prašta, strpljivo podnosi, čini dobro ne zato da zasluži Božju ljubav, nego zato što je ljubav Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan (usp. Rim 5,5). Čovjekova ljubav je stoga prije svega sudjelovanje u ljubavi kojom Bog sve ljubi, i kojom po svima i po svemu on ljubi sve. Iz mnogih se Franjinih izričaja vidi kako je uvjeren da samo ljubav Božja može otvoriti i osposobiti ljudsko srce za praštanje i istinsku ljubav. Tako piše: „Gospodin govori: ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone' (Mt 5,44). Istinski svojeg neprijatelja ljubi onaj koji se ne žalosti zbog nepravde koju mu je nanio, nego se iz ljubavi Božje, iz ljubavi kojom Bog nas ljubi, izjeda zbog grijeha njegove duše. I neka mu djelima iskaže ljubav.“³² Za Franju je to ujedno najsigurniji znak i izraz istinske ljubavi prema Bogu i bližnjemu.³³

31 *Azb*, 84.

32 *Opm*, 9.

33 *PMin*, 9-11.

Franjo je posve svjestan da to nije lako, da se to čovjeku više puta može učiniti nemogućim. No on je, jednako tako, svjestan i uvjeren da je to Božje djelo u čovjeku i zato neprestano moli za taj božanski dar praštanja. Čovjek u tome uvijek treba Božju snagu i pomoć. Zato Franjo ustrajno moli: „Što još posve ne otpustismo, ti, Gospodine, učini da otpustimo, da radi tebe istinski ljubimo neprijatelje i za njih kod tebe pobožno zagovaramo, nikom zlo za zlo ne uzvraćajući (usp. 1 Sol 5,15) i nastojeći u tebi svima biti od koristi.“³⁴

On je potpuno uvjeren da se čovjek ne može ničim hvaliti ili se uzdizati, jer sve pripada Bogu, ali ga je Pavao (usp. 2 Kor 12,5) poučio da se u „ovom možemo hvaliti, u našim slabostima, i u tom da svaki dan nosimo križ Gospodina našega Isusa Krista“ (usp. Lk 14,27).³⁵ Praštanje je, kao što pokazuje Isusova molitva na križu (usp. Lk 23,34), sastavni dio otajstva križa do te mjere da se u poznatom kazivanju o „savršenom veselju“ to veselje rađa iz strpljivog prihvaćanja svih nevolja i nepogoda i iz velikodušne spremnosti da se oprašta svima koji nam priređuju i nanose takve nevolje i patnje, pa makar to bili i naši najbliži. Stoga Franjo u *Pravilu* opominje i potiče braću „da iznad svega moraju željeti da imaju duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje; da mu se uvijek čistim srcem mole i da budu ponizni, strpljivi u progonstvu i bolesti i da ljube one koji nas progone, kude i potvaraju, jer Gospodin kaže: ‘Ljubite neprijatelje svoje i molite za one koji vas progone i kleveću (usp. Mt 5,4). Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je kraljevstvo nebesko (Mt 5,10). Tko ustraje do kraja, taj će se spasiti.’“³⁶

U tim tekstovima nalazimo sve bitne elemente spomenute kitice *Pjesme stvorova*, od praštanja do bolesti i nevolja, od blaženstva onih koji sve to podnose u miru do obećanja ispunjene budućnosti, kao i izričitu tvrdnju da su ustrajna strpljivost i ljubav prema neprijatelju u kršćaninovu životu *sveto djelovanje* Duha Gospodinova. Mogli bismo reći da se čovjek smije i može hvaliti jer po križu nadopunja u svom tijelu ono što nedostaje patnjama Kristovim (usp. Kol 1,24) i križ je njegov više nego sva dobra, ali i njega, zajedno s drugim dobrima, treba uzvratiti Gospodinu svakoga dobra i svake hvale.

S pravom možemo reći da upravo praštanje i pomirenje, zajedno sa strpljivim podnošenjem u miru svih nevolja, uvode čovjeka u sveopću liturgiju i pozivaju ga da

34 MOč, 8.

35 Opm, 5, 8.

36 PPr, 10, 8-12.

svom Gospodinu uzvratu pohvalu življenja smirenog i raspetog u ljubavi do kraja s Isusom Kristom. Kao dvije žive struje koje se više ne mogu rastaviti, poziv na pohvalu i poticaj na ljubav prodiru u sve Franjine molitve i pohvale i do kraja ih prožimaju.

To osobito lijepo vidimo u poticaju Klari i njezinim sestrama: „Čujte, sirotice od Gospoda, koje se s mnogih strana i krajeva skupiste: živite uvijek u istini, da u posluhu umrete. Ne gledajte vanjskoga života od kojega je onaj duhovni vredniji. Velikom vas ljubavlju molim da milostinju što vam je Gospod daje trošite obzirno. I one koje pritišće bolest i druge koje se umaraju zbog njih svekolike to s mirom podnosite. Jer taj ćete umor skupo prodati. Svaka će ko kraljica u nebu okrunjena biti s Djevicom Marijom.“³⁷

Možda je Franjo, pišući ovo Klari i njezinim sestrama, sa zahvalnošću mislio i na braću koja su njega posluživala u bolesti. Podnositi u miru ne znači biti ravnodušan, nego živjeti u radosti potpuno obraćenje osobe u daru ljubavi. Pjevajući unutarnju slatkoću i blaženost, Franjo u predragu formulu evanđeoskih blaženstava prelijeva riječi sv. Jakova – „Blago čovjeku koji trpi kušnju: prokušan primit će vijenac života koji je Gospodin obećao onima što ga ljube“ (1Jak 1,12), riječ koju je snažno doživio i iskusio u noćnom viđenju kad mu je rečeno: „Raduj se, brate, i kliči u svojim bolestima i nevoljama. Smatraj se ubuduće tako sigurnim kao da se već nalaziš u mojemu kraljevstvu.“³⁸

Iz svega rečenoga dopušteno je zaključiti da je čovjek najbliži Bogu, i na neki način najbliži Kristu savršenom čovjeku, upravo onda kad prašta i kad smireno podnosi sve nevolje života.

3. ŽRTVA I RADOST

Povezivanje žrtve i radosti na prvi pogled izgleda nemoguće. Naime, za mentalitet i logiku svijeta, kako jučer tako i danas, radost i sreća su nespojive sa žrtvom kako je, po Kristovu nauku i primjeru, shvaća, prihvaća i živi sv. Franjo. Redovito se smatra da radost ne može imati išta zajedničkoga sa žrtvom, s nevoljama, patnjama i kušnjama svih vrsta. Ipak, treba jasno reći da je to prvenstveno specifičnost kršćanstva, iako se usuđujem tvrditi da nam to pokazuje i svjedoči i jednostavno ljudsko iskustvo, čak i onda kada možda i nije nošeno i hranjeno izričitom religioznošću, da, naime, žrtva, pa čak i križ, mogu biti i

37 *PočSi*, 1-10.

38 *Azb*, 83.

stvarno jesu povezani s radošću, i to onom istinskom, dubokom radošću. Čovjek nikada nije tako sretan i radostan kao onda kada se iz ljubavi potpuno daruje drugome, kada mu je drugi dragocjeniji od njega samoga.

Franjo nam snažno pokazuje i svjedoči da radost,³⁹ barem ona istinita (usp. Iv 16,22), koju nitko ne može uzeti iz naših srdaca, nije bezuvjetno povezana s takvim životom u kojemu sve uspijeva, u kojemu se čini da nema nikakvih problema i teškoća, a kamoli trpljenja i žrtve. Radost je moguća i u nevoljama, kušnjama i trpljenju, i onda kad stvari ne idu kako smo željeli i očekivali. Pod tim ne mislim na neko moralno zlo, nego jednostavno na situacije života u kojima se stvari ne događaju po našoj želji i očekivanjima, situacije u kojima je čovjek izložen nepravdama i trpljenju.

Istinski cilj pred nama može dati dovoljno snage da razlozi radosti budu jači od razloga tuge, malodušnosti, nezadovoljstva i osjećaja neuspjeha. U svakom slučaju, valja reći da uskim putem, o kojemu govori Isus (usp. Mt 7,13-1), kršćanin može koračati samo u istinskoj radosti jer često se događa da su upravo žrtva i trpljenje konac kojim se tka istinska radost.

Za sv. Franju možemo s pravom reći da je tijekom cijeloga života, pa i u najtežim trenucima ispunjenim trpljenjem, nevoljama, nerazumijevanjem, odbačenošću i najrazličitijim kušnjama, ipak bio prožet unutaršnjom radošću koju nitko i ništa od njega nije mogao oduzeti. Što god mu se u životu događalo, kako god ga život udarao, da je vedrinu i smirenost duše, blagu i ohrabrujuću riječ, gestu koja bi smirivala i unosila radost i u druge, uvijek nalazio. Čak i kao zarobljenik u tamnici u Perugi zračio je dubokom radošću i tako ulijevao vedrinu i u ostale zatvorenike.⁴⁰ Kad je odlučio odvažno slijediti svoga Učitelja i Gospodina, odrekao se svega, ali vedrine i radosti nije. Štoviše, htio je da on i njegova braća budu trubaduri Božji, da uveseljavaju ljude i ljudima svjedoče kako svaki dan nosi dovoljno radosti da čovjek živi i raduje se životu.

Život toga glasnika i svjedoka prave radosti završava čudesnom himnom *Pjesme brata Sunca* i ostalih stvorenja u kojoj svima pokazuje ljepotu, čar i egzistencijalnu radost svih stvorenja i izražava radosnu zahvalnost zbog toga što se doživljava bratom svima i svemu, i što sve smatra i doživljava braćom i sestrama koje je Svevišnji stvorio i darovao njemu i svim ljudima koji dolaze na ovaj svijet. No ta pjesma zahvalne radosti nije samo izraz Franjine vjere i

39 O radosti u životu i spisima sv. Franje usp. J. G. Bougerol, Letizia, u: *Dizionario francescano*, Padova 1995., 973-988.

40 Usp. *L3d*, 4; *2Čel*, 4.

ljubavi, to je i posljednja svečana propovijed koju polaže u srce braće da je ponavljaju i poučavaju sve bližnje.

Ona je u isto vrijeme plod radosnog srca i sjeme radosti što ga Franjo sije u srce svih koje susreće: u srce braće gubavaca i u srce svoje braće, u srce biskupa i načelnika Asiza, u srce gubijskoga vuka i u srce Sultana, u srce tolikih muškaraca i žena.

Da postigne tu unutarnju radost, Franji nisu bili dovoljni viteški snovi niti bučna veselja zabava i gozbi s prijateljima. Nije mu bila dostatna radost i zapanjenost koju je vidio na licu gubavca kojega je zagrlio i poljubio niti radost koja je ozarila Klarino lice kad je one noći napustila svoj rodni dom i došla u Porcijunkulu da se posve preda Kristu i da evanđelje uzme za pravilo svoga života. Nije mu bilo dostatno ni Papino odobrenje novog načina života.

Sve ga je snažnije ispunjao glas Krista Gospodina koji ga je pozvao i koji ga svima šalje da navijesti evanđelje i da on sam bude življeno evanđelje svima koje susretne. Franjo osjeća kako mu se približava sestrice smrt i njegovo srce kipi i vrije radošću koju treba i želi kao svoju posljednju poruku prenijeti svim ljudima i svim stvorenjima.

Tako se rodila *Pjesma stvorova*. Rodila se u skromnoj ćeliji od rogožina u kojoj su gospodarili miševi. Rodila se iz srca Franje Asiškoga koji je već bio slijep i silno patio u svom iscrpljenom i izmučenom tijelu. To je pjesma krika i molitve, pjesma koju kliče i moli te tako postaje pozivom braći i sestrama koje je Bog iz ljubavi postavio u svijet, poziv da svi ujedine svoj glas, svoju ljepotu, svoj miris i svoju dobrotu. To je posljednji radostan krik i ujedno žarka molitva, ali i uvjerljivo svjedočanstvo brata Franje na kraju života koji govori svoj braći i sestrama.

Da bolje uočimo i shvatimo tu zbilju, smatram dovoljnim samo se malo zadržati na poznatom kazivanju sv. Franje o savršenom veselju.

„Brat Leonardo donosi na istom mjestu da je jednoga dana blaženi Franjo kod Svete Marije pozvao brata Leona i rekao: ‘Brate Leone, piši.’ Ovaj odgovori: ‘Evo sam spreman.’ ‘Piši – reče – u čemu je pravo veselje. Dođe glasnik i kaže da su svi magistri iz Pariza stupili u Red, piši: u tome nije pravo veselje. Zatim da su stupili u Red svi prelati s onu stranu Alpa, nadbiskupi i biskupi, zatim da su stupili u Red francuski i engleski kralj; piši: u tom nije pravo veselje. Zatim da su moja braća pošla k nevjernicima i sve ih obratili na vjeru. Zatim da ja imam toliku milost od Boga da ozdravljam bolesne i činim mnogo čudesa, kažem ti da ni u čem od toga nije pravo veselje. Nego u čemu je pravo veselje? Ja se vraćam iz Peruđe i u dubokoj noći dođem ovamo, a vrijeme je zimsko, puno blata i tako studeno da mosuri zaleđene vode vise na okrajcima tunike i stalno

tuku po koljenima i krv teče iz tih rana. I sav blatan i promrzao i ukrućen od leda dođem na vrata i nakon dugog lupanja i dozivanja dođe brat i pita: Tko si ti? Ja odgovorim: brat Franjo. A on će: Idi, nije sada vrijeme za skitanje, nećeš ući! Kad sam ponovno navaljivao, odgovori mi: Idi, ti si priprost i neznanica; nećeš više doći k nama; nas ima toliko, a i takvi smo da nam ti ne trebaš. A ja ponovno stojim na vratima i kažem: Za ljubav Božju primite me noćas. A on odgovori: Neću. Idi u dom Križara i tamo pitaj. Kažem ti, ako bih imao strpljivosti te se ne bih uzrujao, u tome bi bilo pravo veselje i savršena krepost i spas duše.⁴¹

Očito je da Franjo ovdje govori o duhu blaženstava. On ne uljepšava i ne idealizira trpljenje, uvrede, muke, žrtve, nego nas riječju i primjerom poučava i svjedoči nam da se može biti radostan, sretan, osmišljenog života i u prigodama trpljenja, nerazumijevanja, odbacivanja i žrtve. On tvrdi i pokazuje da se može biti sretan, ispunjen pravim veseljem i smirenošću duše i pred onima koji nam svojom grubošću i nepravdom žele spriječiti ili ugrabiti radost života i mir duše.

Pripovijest o istinskom veselju nosi poruku i svjedoči nam da je onom koji je u Bogu prepoznao i doživio Oca Nebeskoga koji se za nas brine, svakom onom koji je za program svoga života, kao Franjo, prihvatio *Oče naš*, moguće čuvati i sačuvati istinsku radost i smirenost duše u svim prilikama i neprilikama života. No to je stvarno moguće samo ako je čovjek u vjeri sjedinjen s Kristom patnikom, „kad bismo“ – kako kaže sv. Franjo – „mi to podnijeli strpljivo i s ljubavlju i kod toga mislili na muke blagoslovljenoga Krista“.⁴² Tada to postaje veseljem i milošću, o čemu Franjo ovako svjedoči: „Moram biti vrlo radostan u svojim bolestima i nevoljama i moram biti hrabar u Gospodinu te uvijek moram zahvaljivati Bogu Ocu i njegovu jedinom Sinu Gospodinu našem Isusu Kristu i Duhu Svetome zbog tolike milosti i blagoslova koji mi je dan. Dok, evo, još živim u tijelu, udostojao se mene, svoga nezatnoga slugu, učiniti sigurnim s obzirom na kraljevstvo nebesko.“⁴³

Očito je da se za sv. Franju izvor i snaga veselja, koga nitko ne može uzeti iz njegova srca, ne temelji u stoičkom i pasivnom podnošenju svih zala, nepravdi, trpljenja i neugodnosti, nego u životnom vjerničkom odnosu s Bogom koji je jedino i istinsko dobro, i u živoj vjeri i nadi da će kroz trpljenje i nevolje prispjeti punini radosti i života.

41 sv. F. Asiški, *O istinskom i savršenom veselju*, u: *Spisi*, 155; Usp. CV, 8.

42 CV, 8.

43 *Azb*, 83.

Umjesto zaključka, sažmimo neke elemente Franjinog shvaćanja i življenja žrtve kao i njegovog svjedočenja i nauka kako žrtvovanje prihvatiti i živjeti kao milosnu mogućnost da se posve suobliča Kristu Gospodinu i tako svoj život posve ostvari i ispuni.

Franjo Asiški, komu su najsnažnija želja i nastojanje bili da u potpunosti živi evanđelje Kristovo, uvijek sve datosti i dimenzije života shvaća, prihvaća, živi i svjedoči kao vjernik koji „nije bio gluhi slušač evanđelja, nego je sve što bi čuo hvalevrijedno upamtio i marljivo nastojao ispuniti.“⁴⁴ Cilj Franjinog nauka i primjera s obzirom na žrtvu nije davati točno određena pravila i gotova rješenja za međuljudske odnose, napose u situacijama velikih nepravdi i nasilja. On ne govori uopćeno o shvaćanju, prihvaćanju i podnošenju žrtve i ne navodi teoretska pravila i načine kako rješavati taj problem. Franjo Asiški, kao i njegov Učitelj Krist Gospodin, uvijek govori konkretnom čovjeku u situaciji u kojoj živi, čovjeku upletenom u mnoge teškoće i opterećenosti, čovjeku podložnom i posljedicama grijeha i zloće. Makar je svjestan krhkosti i slabosti čovjeka, njegove sklonosti prema grijehu i zlu, Franjo ipak govori čovjeku pun uvjerenja da taj i takav čovjek može biti drugačiji, da može rasti u Kristovu mentalitetu, da može nasljedovati Krista Gospodina i njegov način života i postupanja s drugima. Stoga on ne govori uopćeno svima, nego nastoji govoriti svakom pojedinom čovjeku, njega poticati i ohrabrivati na odluku obraćenja, na suoblikovanje Kristu Gospodinu. Samim time on utire put rješavanju nepravdi i situacija tako što pojedinci, pa i cijele skupine koje prihvaćaju Kristov mentalitet i njegov stil života, žrtvuju i strpljivo s mirom podnose puno toga, nerijetko i same sebe, ali nikada zlom ne uzvraćaju za zlo. Ostaju u sebi slobodni od svakoga zla.

Tu smo na području vjere. To znači da o svakoj stvarnosti života, o svim prilikama i neprilikama života možemo govoriti na Kristov način, a on ipak snažno nadilazi uobičajen način kako o tim stvarnostima života govore filozofija, psihologija, sociologija, politika i različite humanističke znanosti.

Stoga smatramo da će ovaj skroman prilog pridonijeti cjelovitijem shvaćanju i vrednovanju tog teškog i složenog pitanja kako i iz svake žrtve izaći kao istinski pobjednik.

LITERATURA

- Asiški zbornik ili Perudińska legenda*, Zagreb, 1983.
- E. AUERBACH (1978.), *Mimesis. Prikazivanje stvarnosti u zapadnoevropskoj književnosti*, Beograd.
- H. URS von BALTHASAR (1968.), *Cordula overosia il caso serio*, Brescia, 1968.
- sv. BONAVENTURA (1981.), *Legenda maior – Veći životopis*, Zagreb, 1981.
- J. G. BOUGEROL (1995.), Letizia, u: *Dizionario francescano*, Padova, 973-988.
- T. ČELANSKI (1977.), *Prvi životopis sv. Franje Asiškoga, Drugi životopis sv. Franje Asiškoga*, Zagreb, 1977.
- Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija Lumen Gentium o Crkvi, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2002.
- Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, Gaudium et spes, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2002.
- fra B. KOSEC, fra A. PERKOVIĆ (1997.), *Vukovarski franjevci u Domovinskom ratu*, Zagreb.
- Fra B. KOSEC, fra A. PERKOVIĆ (2009.), *Kronika franjevačkog samostana u Vukovaru – Godine progonstva i povratka*, Vukovar, Ogranak Matice hrvatske Vukovar – Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda.
- Legenda trojice drugova*, Zagreb, 1982.
- D. SARTORE, A. M. TRIACCA (ur.), *Nuovo dizionario di liturgia*, Roma, 1984., 1285-1303.
- CH. SCHÜTZ(ur.), *Praktisches Lexicon der Spiritualität*, Freiburg im Br., 1988., 948-950.
- Treće razmatranje o ranama, u: *Cvjetići sv. Franje*, Zagreb, 1972.